

אינפלציה ואבטלה - הקשר והפשר

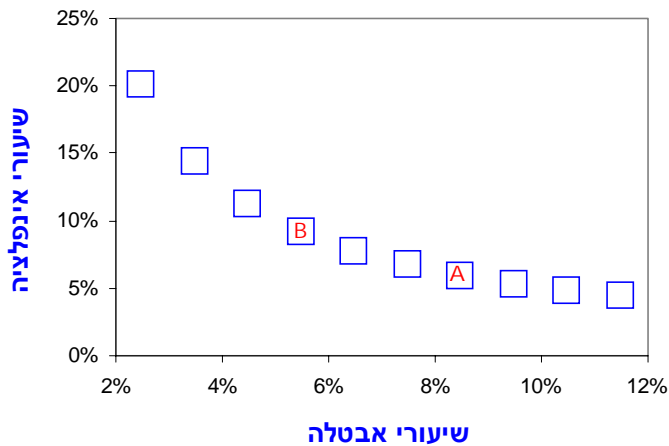
מאת ד"ר דן בן-דוד

ביה"ס לכלכלה ע"ש איתן ברגלס
אוניברסיטת תל-אביב

שנותיו של ה"מנהיג החזק" בראשות הממשלה אופיינו על ידי מהפך מצמיחה שנתית של 4.4% בתוצר לנפש ב-1995 (השנה המלאה האחרונה לפני החלפת השלטון), לצמיחה שנתית גוברת של 0.1% ב-1997 ו-0.4% ב-1998. יחד עם המעבר מצמיחה לצניחה, עברנו גם משיעור אבטלה של 6.9% ב-1995 (לפני נתניהו) ל-8.6% ב-1998 (אחרי נתניהו).

קשר אפשרי בין אינפלציה ואבטלה

(עקומת פיליפס)

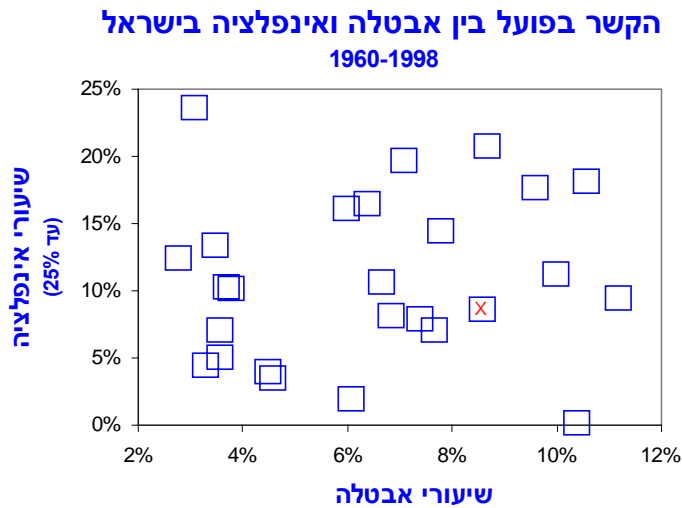

מה ניתן לעשות כדי להקטין את מימדי האבטלה? פעם חשבו שקיים קשר שלילי בין שיעור האינפלציה לבין שיעור האבטלה (כמו בדוגמה המלאכותית שבדיאגרמה), וכל שעל קובעי המדיניות לעשות הוא למצוא את עקומת הפיליפס (השם הפורמלי בספרות הכלכלית לקשר השלילי) של מדינתם ולהחליט היכן רוצים להמצא עליה – בנקודה כמו A עם אבטלה גבוהה יחסית ואינפלציה נמוכה, או בנקודה כמו B המאופיינת על ידי אבטלה נמוכה ואינפלציה גבוהה יותר.

גם כיום ישנם פוליטיקאים רבים בארץ (מכל הקשת הפוליטית) המאמינים בקיומו של קשר שלילי זה. על פי אותם פוליטיקאים, במצב שבו נמצאת

המדינה היום (הדומה לנקודה A), צריכים "לשחרר את החגורה" ולאפשר לאינפלציה לעלות – ועל ידי כך, רמת האבטלה תרד. במילים אחרות, יש להעביר את המדינה לנקודה אחרת על עקומת הפיליפס שלנו, שתאופיין על ידי שיעורי אבטלה נמוכים יותר ו-, מה לעשות, שיעורי אינפלציה גבוהים יותר.

עד כאן לגבי תמונת המצב כפי שהיא משתקפת מדברי מרבית הפוליטיקאים המתבטאים בנושא. אך מה הן העובדות באמת לגבי הקשר בין אינפלציה לאבטלה? הדיאגרמה השניה מתארת את הקשר בפועל בין שיעורי האינפלציה והאבטלה בישראל במהלך 39 השנים האחרונות (מלבד השנים בהם שיעור האינפלציה עלה על 25%). כל שנה מיוצגת על ידי ריבוע אחד, כאשר 1998 מסומנת על ידי x אדום בתוך הריבוע.

ישנן שנים המאופיינות על ידי שיעורי אינפלציה גבוהים ושיעורי אבטלה נמוכים, אך ישנן שנים עם שיעורי אינפלציה גבוהים וגם שיעורי אבטלה גבוהים. אשרי המאמינים שקיים קשר שלילי בין שיעורי האינפלציה והאבטלה – אך כדאי שישארו רחוקים מעמדות השפעה, כי אנחנו נצטרך לחיות עם תוצאות האשליות שלהם.

אם הנכם מתקשים לראות קשר שלילי, אינכם לבד, ואין מדינת ישראל מיוחדת בהקשר הזה. כפי שלומדים סטודנטים לתואר ראשון בכלכלה, ובניגוד לרושם המתקבל מדבריהם של רב נבחרים העם הממונים על קביעת מדיניות – הקשר

אינו בין אבטלה לבין אינפלציה בפועל, אלא בין אבטלה לבין ציפיות אינפלציוניות של תושבי המדינה. יחי ההבדל הקטן בין אינפלציה בפועל לבין אינפלציה צפויה – כי משמעות ההבדל הינה עצומה.

איך זה עובד? כל עוד הממשלה יכולה להטעות את הציבור להאמין שאין מגמת עליה באינפלציה, בזמן שבפועל היא גורמת לעליה באינפלציה על ידי מדיניותה, היא תוכל להוריד את שיעור האבטלה – באופן זמני בלבד! הסיבה לקשר השלילי לכאורה נעוצה בכך שציבור שאינו מודע לגידול באינפלציה בפועל, גם לא יהיה מודע לשחיקה בכח הקניה של השכר שהוא מקבל. כתוצאה מירידה זו בשכר הריאלי, יהיו החברות העסקיות מוכנות להעסיק עובדים נוספים – ועל ידי כך, יביאו לירידה באבטלה. אך ככל שהעובדים יבינו מהר יותר שהאינפלציה עלתה, כך הם יעדכנו את הציפיות האינפלציוניות שלהם – וידרשו פיצוי על כך בשכרם. בהקשר הישראלי, הדבר מתורגם למעשה על ידי תוספות היוקר. ככל שתוספות היוקר שמקבלים העובדים גבוהות יותר וניתנות בסמיכות רבה יותר לשינויים בפועל באינפלציה, אזי הפגיעה בשכר הריאלי של העובדים תהיה קטנה יותר – והשינוי בשיעור האבטלה יהיה גם הוא קטן יותר.

במילים אחרות, גם אם תצליח הממשלה להערים על ציבור העובדים על ידי גרימת אינפלציה לא צפויה, הירידה בשיעורי האבטלה תהיה לתקופה קצרה בלבד – עד שהעובדים יקלטו מה קורה למחירים ויתחילו לדרוש פיצוי על כך. בסוף התהליך, נשאר רק עם האינפלציה הגבוהה, כאשר שיעור האבטלה יחזור למימדיו הקודמים.

כמו שחשוב לבדוק את תאריך התפוגה על גבי מוצרי מזון, כך גם צריכים לבדוק מתכונים כלכליים כדי לוודא שלא פג תוקפם לפני עשרות שנים. הקשר בין אינפלציה לאבטלה קיים רק בטווח הקצר ולא לאורך זמן. אם בכלל קיים קשר כלשהוא לאורך זמן, הרי מחקרים מהשנים האחרונות מראים שאינפלציה גבוהה יכולה לגרום לירידה בקצב הצמיחה של התוצר, וההשלכות השליליות שיש לזה על רמת החיים שלנו בטווח הארוך הינן ברורות. מי שרוצה באמת להוריד את מימדי האבטלה במשק חייב לטפל בשורשי הבעיה ולא לעסוק במחטפים לפני בחירות – כי כולנו נשלם על כך ביוקר בעתיד.